

U potrazi za istorijskom istinom

Dragoslav Simić, *Glasom pisana istorija*, CLIO, Beograd, 2018, str. 634.

Dragoslav Simić, dugogodišnji radio-novinar, objavio je, sam ili u koautorstvu, više knjiga. Ipak, najdublji trag ostavio je kao urednik dokumentarnog programa Radio Beograda 2 – emisijom „Govori da bih te video“. Pokrenuo je, 1992. godine, autorsku ediciju dokumentarnih naslova „Knjige koje govore“ o ljudima i događajima iz političke i kulturne istorije Jugoslavije i Srbije. A 2009. godine stvorio je elektronsku platformu na kojoj je pokazano 1000 njegovih dokumentarnih radio-emisija. Na osnovu tih emisija, Dragoslav Simić je pripremio svoju najnoviju knjigu *Glasom pisana istorija*.

Iz ogromnog, gotovo haotičnog, dokumentarnog materijala, Simić je, za pomenutu knjigu, izdvojio 39 životnih priča. To su manje ili više poznate, ali i potpuno nepoznate ličnosti u političkoj i kulturnoj istoriji Srbije i Jugoslavije 20. veka (Ignjat Cvjetković „Bosanac“, Petar Jović, Ita Rina, Miroslav Nikitović, Miloš Tošić, Živadin Stevanović, Žarko Popović, Tomislav Karađorđević, Vane Ivanović, dr Anka Matić, Jovanka Jovanović, Vojislav Bubiša Simić, Predrag Cune Gojković, Desimir Tošić, Aleksandar Fredi Mošić, Velizar Vučković, Mile Miličević, Mina Kovačević, Janko Hrkalović, Miljuša Jovanović, Sreten Božić Vongar, Mihajlo Mihajlov, Budimir Lončar, Jugoslav Vlahović, Ksenija Jovanović,

Milica Lučić – Čavić, Jovan Rašković, Matija Bečković, Šanji Kelemen, Vlatka Krsmanović, grupa mornara na brodu „Durmitor“ u Baltimoru, Ljubomir Simović, Latinka Perović, Dubravka Stojanović, Raško Dimitrijević, Ljubiša Rajić, Đuro Šušnjić, Živica Tucić). U mnoštvu knjiga koje se danas o prošlosti pišu i objavljuju, knjiga *Glasom pisana istorija* prepoznaje se kao posebna. Po dužini i načinu njenog nastajanja, po sadržaju koji predstavlja individualizaciju opšteg iskustva i po metodu latentnog dijaloga.

Punih četrdeset godina stavljao je Dragoslav Simić svoj mikrofon pred veoma različite ljude: polno, verski, etnički, generacijski, socijalno, politički i ideološki. Profesor Beogradskog univerziteta Raško Dimitrijević kazuje svoju životnu priču 1974, a poslednji ministar inostranih poslova SFRJ Budimir Lončar – 2015. godine. U decenijama između ove dve životne priče, ispričane su na stotine drugih. Uvek na isti način.

Dragoslav Simić je bio dobro obavešten o svakome koga je pozvao u emisiju. Ali, tokom emisije, nije postavljao pitanja. Ništa nije komentarisao, a pogotovo korigovao. To su sve autorefleksije o sebi, ljudima, događajima, vremenu. U poluosvetljenom studiju oronule zgrade Radio Beograda (lično sam uvek osećala atmosferu sloma i države i poretka), svako je bio koncentrisan na mikrofon. Sam sa sobom, kao u ispovedaonici. Među ljudima čije je životne priče snimio Dragoslav Simić ima, ne malo, ljudi koji nisu napisali nijednu knjigu, koji su uopšte više govorili nego pisali. Oni imaju iskustvo usmenog kazivanja, jednostavnog i jasnog. Obrazovani govore o nacionalnim podelama i sukobima u političkom životu. U zavisno od toga gde su živeli (u zemlji ili emigraciji, koju su siromaštvo i ratovi stalno uvećavali), učesnici u Simićevim emisijama različito se odnose prema prošlosti. Sa distancom, ali sa gorčinom. Neki su proizišli iz mita o sopstvenoj nevinosti i taj mit nastavljaju da stvaraju. U svakom slučaju, neko je uvek nekoga gonio. Režim posle 1945. stvarao je razne paranoje (džez, apstraktna umetnost, verski običaji i rituali). Ali i režim posle 2000. ima svoje paranoje (Zapad, kapitalizam, ustaštvo). U celini, knjiga *Glasom pisana istorija* je jedan mikrokosmos, sazdan od ljudskih iluzija i zabluda, od dogmi i oslobađajućih ideja. Ali i od različitih mogućnosti. Izbor između njih nije uvek posledica istorijske nužnosti već slučajnosti. Normalna historiografija je uvek pluralna, jer je prošlost koju ona tumači složena. Lično, uvek sam bila daleko od shvatanja istorije kao strašnog suda. Ali i od relativizovanja istorijske istine. Postoje neke univerzalne vrednosti koje dele istinu od laži.

Ima više profesionalnih istoričara koji su zažalili zbog nedostatka sećanja savremenika, nalazeći da ona često sadrže saznanja kojih nema u istorijskim izvorima prvog reda. Usmena istorija nije isto što i naučna historiografija. Ova druga zna za metod i bavljenje njome smatra

se zanatom. Ali, u smislu širenja konteksta za tačne činjenice, usmena istorija je značajna dopuna tumačenju prošlosti: „Bez tragova prošlosti koje ostavljaju učesnici i svedoci događaja, oni koji ih naknadno tumače nisu u mogućnosti da rekonstruišu prošlost i o njoj izriču racionalne sudove“ (Ljubodrag Dimić).

Istrajan rad Dragoslava Simića u suštini je emancipatorski. On je na fonu Velike istorije pronalazio pojedince i davao im reč. Bio je uveren da oni, toliko različiti, prošlost, koja im je bila zajednička, oblikuju kao složenu celinu. Ona takvom postaje kroz njihove životne priče, pogotovo kada su one ispričane „iskreno, pošteno i jasno“ (Raško Dimitrijević). Slušalac Simićevih radio-emisija saznaje prošlost sagledanu iz individualnih perspektiva. Ona nije zadata, da bi se, ostajući njen zarobljenik, neprestano ponavljala. Ako to i nije bio cilj velikog poduhvata Dragoslava Simića, to jeste njegov glavni, onaj oslobađajući, efekat.